

Всички трябва да сме убедени в честността на председателите, казва Стефан Стамболов

Иван Гюзелев - математикът мечтател

Първият председател на Върховната одитна институция е Иван Гюзелев. Той е и първият български академик в БАН, и първият министър на просвещението.

Създаде и на първия кабинет по физика у нас. Депутат в Учредителното събрание и в Първото обикновено народно събрание. Поддръжник на въстаниците. Философ идеалист. Автор на учебници, редактор на списание. Най-известен като математик и физик. Сведения как е изглеждал Иван Гюзелев ни дава неговият внук Николай Вульпе в своята книга "Среща на поколения", издадена през 1979 г.: "Среден ръст, строен, винаги спретнато облечен, с широка черна брада, буйна коса и сърдеточен, но благ поглед. Отзивчив и готов да сподели с всекиго своите знания."

Иван Гюзелев е роден в Габрово на 24 юни 1844 г. - четвърто момче сред челядта на кожата Недко Гюзелев. В частното училище на поп Неофит се запознава със славянската граматика и с гръцкия език, разширява знанията си по история, география и аритметика. Получава стипендия от Руския Свети синод и през 1860 г. става ученик в Херсонската духовна семинария. Във физико-математическия факултет на Новорусийския университет в Одеса е стипендиант на Василий Априлов. От Австрия, където се запознава с учебното дело, доставя всички необходими уреди и пособия за физически кабинет в габровската Априловска гимназия, между които и морзов телеграфен апарат. Съвместно със своите колеги Райчо Каролов и Петър Генчев полага основите на първата реална гимназия. Иван преподава математика и физика и в Габровската гимназия, и в девическото училище (1871-1876).

В свободна България е сред депутатите на Учредителното Народно събрание. Участва в създаването на българската конституция. През 1880 г. е сформирани първият кабинет на либералите с премиер Драган Цанков. В него Иван Гюзелев е назначен за министър на народното просвещение.

На 20 декември 1880 г. става председател на новооткритата Върховна сметна палата. На тази висока държавническа длъжност той остава до 1894 г. При конфликт между финансовото министерство и Върховната сметна палата за самостоятелността на последната, Гюзелев се оттегля. Отдава се на научни и писателски занимания. Радва се на уютен, хубав дом. Край него растат четирите му дъщери, впечатляващи красавици. А какви зетъве му отнежда съдбата! Най-голямата - Мара, пристъпа на Петко Момчилов, архитект. Богдана се омъжва за Иван Вульпе, един от основоположниците на българското оперно изкуство. Самата тя се утвърждава като талантлива певица и като първата българска композиторка. По този път поема и най-малката дъщеря Олга. Третата - Донка, обиква артиста Кръстьо Сарафов, светило в българския театър. Дватама се срещат на път за Русия и се споделят тайно в Санкт Петербург. Когато Гюзелев научава, им забранява да се виждат. Донка и Кръстьо Сарафов обаче се венчават. Гюзелеви имали доста имоти в София. Живеели са в масивна къща точно срещу сградата на днешния НАТФИЗ. До последния си дъх Иван Гюзелев е погълнат от своите научни изследвания. На 6 октомври 1916 г. умира в София.

Тринайсетте воини

На 1 март 2016 г. се навършват 135 г. от създаването на Сметната палата. Първият закон за одитната институция е гласуван на 14 декември 1880 г. от Второто обикновено народно събрание. Проектът е внесен от министъра на финансите Петко Каравелов. Демократичните настроения и дух на следосвобожденска България намират отражение в този законодателен акт. Според единствения досега изследовател на историята на Върховната сметна палата - Хараламби Вълчанов, одобряването на нормативния текст "показва колко много първият ни законодател е искал да постави това контролно учреждение на своята висота и независимост. С него се определя и дава

Сокол, символ Върху скали от монети, е символът на Сметната палата

реална и истинска гаранция за свободната законна дейност на Палатата без намеса и безпокояване от изпълнителната власт". А видният български държавник Стефан Стамболов изрича знаменителната фраза по адрес на служителите на Върховната сметна палата: "Те трябва да бъдат такива, на честността на които сме убедени всички".

Върховната сметна палата функционира до края на 1947 г., когато е преустановена дейността ѝ. През 1948 г. се ликвидират и службите на областните сметни палати.

Достойни българи са оглавявали през годините това важно за контрола в държавата учреждение. Стандарт публикува техните кратки истории.

Георги Тилшев бил заточеник с Антим I

Георги Тилшев е вторият председател на Върховната сметна палата - от 1895 г. до 1899 г. Завършил духовната семинария в Киев. След завръщането си в България е избран за секретар на Българската екзархия в Цариград. Заедно с българския екзарх Антим I през 1877 г. е заточен в Мала Азия. Бил е губернатор на Велико Търново, окръжен управител на Варна, Русе, Пловдив и София. Депутат в три Народни събрания. Името му се свързва с поставянето на основите на съвременната полицейска институция в България. Бил е и министър на вътрешните работи в правителството на Драган Цанков.

Йов Титоров се бие в сръбско-българската война

Йов Титоров е роден в Бесарабия. Истинското му име е Иван Иванов Стоянов Титоров. Обществени и държавен деец. След Освобождението се завръща и работи като съдебен магистрат. Участва в Сръбско-българската война. Депутат в четири обикновени народни събрания. Министър на търговията и земеделието (1900-1901). Автор на книги, сред които "Българите в Бесарабия" и "Апогеез на България", в който възкликва: "Обичам те, България, защото си велика!" На 21 април 1915 г. става ясно, че Титоров е одобрен за назначаване като председател на Върховната сметна палата. Той безспорно е един от харизматичните и самобитни ръководители.

Първата световна война е следовател при Вардарския военнополови съд и Първа армия. След войните е съдия, член на Върховния касационен съд. През 1934 г. става председател на Върховната сметна палата, но е назначен след две години за министър на вътрешните работи и народното здраве. След това отново го избират за председател на Палатата, но два месеца по-късно умира.

Негови съвременници са го запомнили така:

"Здрав и волеви българин, със силно национално чувство и отзивчиво родолюбиво сърце, с богата правна култура и твърд установен характер. Красновски е в пълната смисъл на думата човек на делото.

Кръстник на Ботевата дъщеря командва до 1904 г.

Д-р Георги Странски е и председател на Върховната сметна палата от 1900 г. до началото на 1904 г. Лекар, революционер, държавник и дипломат. Роден в Калюфер, завършва медицина в Букурещ и работи като лекар в Румъния. Той е близък приятел със своя съгражданин Христо Ботев, става кум и кръстник на дъщеря му Иванка.

Като депутат в Учредителното събрание (1879) участва в изработването на Търновската конституция. Включва се в подготовката на Съединението (1885) като член на Българския таен централен революционен комитет. След Съединението оглавява временното правителство. Депутат и министър на вътрешните и на външните работи. По-късно става управител и главен лекар на Александровската болница в София.

В исторически очерк е записано: "Мълчалив и тактичен, свикнал да вижда събитията от известна далечина, честен не само при обикновените взаимоотношения с околните, но и в мисълта, горд и независим, разчиташ всякога и преди всичко на себе си, Странски остана докрай верен на себе си. Властта не го промени, той никога не се самозабрави."

Съдията Михаил Генадиев

Михаил Генадиев е председател на Върховната сметна палата от 1925 г. Предполага се, че на този висок държавнически пост е бил до към 1934 г. Роден в Битоля, брат на д-р Никола Генадиев, известен български политик и публицист, един от лидерите на Народнилобералната партия, депутат в осем народни събрания, министър в няколко правителства. Михаил Генадиев завършва право в Монпелие, Франция. Съдия в Русе и Търново. Член на Върховния касационен съд.

Родолюбецът Иван Краснодарски

Иван Краснодарски е оглавявал два пъти Върховната сметна палата (1934-1936, 1938-1941) - юрист и политик, военен и държавен деец. Завършва право в Загреб, но постъпва като доброволец в Школата за запасни офицери и участва в Балканската война като командир при 27-и Чепински пехотен полк. През

Кимон Георгиев уволнил д-р Абаджиев

Сведенията за председателите, управлявали Палатата през 40-те години, са доста оскъдни. Д-р Христо Абаджиев е бил два пъти начело (1941-1942, 1944-1945). Преди назначаването му в Палатата е бил началник на Отделението за митниците при Министерството на финансите.

С доклад на Кимон Георгиев и съпътстващо го Постановление на Министерския съвет от 2 януари 1945 г. д-р Христо Абаджиев е уволнен. Посочено е само едно законово основание: "Д-р Христо Абаджиев е преминал пределната възраст".

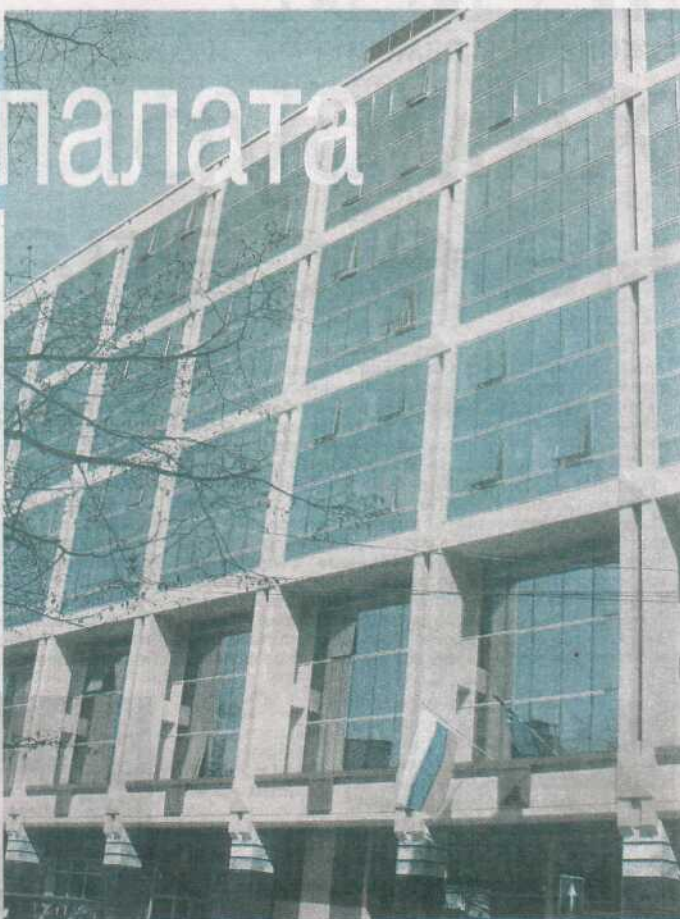
След него на поста идва д-р Христо Иванов. Той е ръководил институцията през 1942-1943, 1944, 1945-1947.

За Иван Цанев от архивите не може да се разбере кога точно е оглавил Върховната сметна палата. Твърди се, че е станал неин председател към 1947 г. А през тази година се случва най-лошото - институцията е ликвидирана. На 22 декември до министъра на финансите д-р Иван Стефанов е изпратен доклад от Иван Цанев в две негови качества - като председател на Палатата и председател на ръководството на сформираната в нея профгрупа. Документът е молба, в която се изразява необходимостта временно да се запази част от персонала на Върховната сметна палата след 1 януари 1948 г., което било "крайно наложително". Защо? Отговорът е: "За да може да бъде завършена започнатата работа по бюджета за 1947 г."

при откриването на институцията на 1 март 1881 г.

На Сметната палата

Ликвидират я през 1947 г.,
възстановяват дейността ѝ през 1995 г.

На 1 март се навършват 135 години от създаването на Върховната сметна палата

Големият български карикатурист Борис Димовски представи приживе своя изложба В Сметната палата и подари на институцията картина със символично значение - пробитият бюджет на държавата, който има нужда да бъде закръпен

Георги Николов - сладкодумният доцент

Първият председател в "наше време" е доп. д-р Георги Николов - той оглавява Сметната палата от 1995 г. до 2005 г. Сладкодумният, но и строг доцент преди това е народен представител в три парламента - в Седмото Велико народно събрание, в 36-ото и 37-ото Народно събрание. На него се пада мисията да възстанови бюджетния контрол у нас и да изгради основите на институцията, след като на 27 юли 1995 г. 37-то Народно събрание приема Закона за Сметната палата.

Либертарианецът боксьор Валери Димитров

Задачата да модернизира Сметната палата се пада на проф. Валери Димитров. Професор по административно право и либертарианец по душа, с хоби - бокс, той я води по европейския ѝ път от 2005 до 2014 г. По негово време се изработва одитната методология, първият Наръчник за одитната дейност, прилагат се международно признатите одитни стандарти. Започва използването на специализиран одитен софтуер. Преди това е народен представител в Тридесет и деветото Народно събрание.

Лидия Руменова - първата дама на борда

Жената, чиято максима е: "Няма начин да няма начин!" - Лидия Руменова, е начело на Сметната палата от 2014 до 2015 г. Преди това е и член на палатата от 2009 г. до началото на 2011 г. Юрист по образование, бивш прокурор, тя има и друга крилата фраза - "Проблемите се решават по реда на тяхното възникване".

Цветан Цветков: Артист по душа, финансист по съдба

Ние не знаехме какво е това Сметната палата, имаме само смътна представа. Това си спомня днешният неин председател Цветан Цветков за времето в началото на прехода, от когато става съпричастен към темата. Той е експерт в "Държавен финансов контрол" към Министерство на финансите. Тогава се изработва Законът за Сметната палата. С него се възстановява бюджетният контрол в България.

По-късно Цветков ръководи преговорите по хармонизиране на националното законодателство с европейските регулации в областта на финансовия контрол, вследствие на което се извършва реструктурирането на Главно управление "Държавен финансов контрол" в Агенция за държавен

за да изгради вътрешния одит в нея. От 2006 г. до 2011 г. е ръководител на Звеното за вътрешен одит, от януари 2011 г. до април 2014 г. е заместник-председател на Сметната палата.

Това, което според него е най-важно за модернизирването на палатата е, че между всички нейни ръководни екипи има приемственост. Това, за което съжालва, е че през всичките години на прехода и до днес независимостта на Сметната палата не е конституционно уредена.

В професионалната му кариера Институтът на вътрешните одитори в България заема специално място, защото той е един от създателите му. Още през 2003 г. институтът е международно признат и става член на европейското семейство. Тринадесетият по ред председател на Сметната палата е финансист по съдба, но артист по душа. Може би защото е роден в Деня на театъра - на 27 март. И първата му ревизия е в Сатирата. Смята, че късметът го е сподобил, защото да докоснеш артист навремето беше страховито събитие и не се отдаваше на всеки. За най-интересна смята ревизията си в Българската национална телевизия през 1995 г., където се запознава с известни имена в журналистиката. Свободолюбив, той е привърженик на разбирането на Пако Рабан, че буржоазията е измислила вратовръзката, за да стегне врата и мисленето на чиновника и да го държи в подчинение. Дълго време отбягва този аксесоар, който днес му се налага да носи.

Като млад пише стихове, прави арт фотография. Рокаджия по дух. Музиката на 60-те и 70-те години владее сърцето му. И ако успее да открадне малко време късно вечер, слуша Deep Purple, White snake, Pink Floyd, Frank Zappa.

Все по-рядко успява да разходи йоркширския терсиер Рикси.